

Ο αιώνας της « Βυζαντινής εποποιίας »

(α' μέρος)

Αιώνας της « Βυζαντινής εποποιίας » από τους περισσότερους Βυζαντινολόγους θεωρείται ο 10^{ος} αιώνας , καθώς είναι τα χρόνια της μεγάλης εδαφικής επέκτασης του Βυζαντίου .

Ο αγώνας στην Ανατολή και τον Βορρά με τους Άραβες, Βουλγάρους και Ρώσους στέφθηκε από λαμπρή επιτυχία τού βυζαντινού στρατού, κατά το δεύτερο ήμισυ τού 10ου και στις αρχές τού 11ου αιώνα. Αυτό κατορθώθηκε παρά τις αποτυχίες τού τέλους του 9ου και των αρχών του 10ου αιώνα. Ο θρίαμβος τής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας υπήρξε μεγάλος την εποχή του Νικηφόρου Φωκά (963-969) και τού Ιωάννη Τζιμισκή (969-976), για να φτάσει στο απόγειό του κατά τη διάρκεια τής βασιλείας τού Βασιλείου Β' (976-1025). Την εποχή τού τελευταίου, οι αποσχιστικές κινήσεις στη Μικρά Ασία κατεστάλησαν, η επιρροή τού Βυζαντίου στη Συρία ενισχύθηκε, η Αρμενία εν μέρει προσαρτήθηκε στην Αυτοκρατορία και εν μέρει έγινε υποτελής τού Βυζαντίου, η Βουλγαρία μεταβλήθηκε σε επαρχία τού Βυζαντίου και η Ρωσία, υιοθετώντας τον Χριστιανισμό από το Βυζάντιο, απέκτησε στενότερες θρησκευτικές, πολιτικές, εμπορικές και πολιτιστικές σχέσεις με την Αυτοκρατορία.

Την εποχή αυτή η Αυτοκρατορία γνώρισε την πιο μεγάλη της δύναμη και δόξα. Το εντατικό νομοθετικό έργο, καρπός τού οποίου είναι ένας γιγάντιος κώδικας, τα *Βασιλικά*, και ένας αριθμός περίφημων διαταγμάτων, τα οποία εκδόθηκαν εναντίον τής καταστρεπτικής αναπτύξεως των ισχυρών γαιοκτημόνων, καθώς και η πνευματική πρόοδος που συνδέεται με τα ονόματα τού Πατριάρχη Φωτίου (858-867 και 877-886) και του Κωνσταντίνου Ζ' του Πορφυρογέννητου (945-959) , προσθέτουν μεγαλύτερη δόξα και σπουδαιότητα στην πρώτη περίοδο τής Μακεδονικής Δυναστείας.

Ο Κωνσταντίνος Ζ' ο Πορφυρογέννητος (αριστερά) και ο Ρωμανός Α' (δεξιά) σε χρυσό νόμισμα .

Ο Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος πήρε στα χέρια του τη διοίκηση του βυζαντινού κράτους σε ηλικία 39 ετών . Από τον πατέρα του Λέοντα Στ' το Σοφό (865-912) , είχε κληρονομήσει το πάθος για τα βιβλία και τη γνώση έχοντας άφθονο χρόνο για να εντρυφήσει σε όλα αυτά . Ο όγκος του έργου που άφησε πίσω του είναι εντυπωσιακός από κάθε άποψη . Κανένας άλλος Αυτοκράτορας δε συνέβαλε τόσο πολύ στη γνώση μας για την εποχή του .

Υπήρξε , επίσης , ένας από τους κύριους εκφραστές του πρώτου βυζαντινού ανθρωπισμού και εισηγητής του εγκυκλοπαιδισμού . Με προσωπική επιμέλεια και εντολή του αυτοκράτορα γράφηκαν έργα που διακρίνονται για τον εγκυκλοπαιδικό χαρακτήρα τους και άλλα από τη γραφίδα του ίδιου του Πορφυρογέννητου ή και από συνεργασία με άλλους λογίους .

Τα πιο γνωστά και σημαντικά έργα του είναι το *Περί βασιλείου τάξεως*, μια εγκυκλοπαίδεια των βυζαντινών τελετουργιών και του πρωτοκόλλου της Αυλής , το *Προς τον ίδιον υιόν Ρωμανόν* για το γιο του Ρωμανό, ένα πρακτικό εγχειρίδιο για την τέχνη της διακυβέρνησης και το *Περί Θεμάτων* , που εξετάζει τη γεωγραφική εξάπλωση του βυζαντινού κράτους κατά την εποχή του Ιουστινιανού με αναφορές στο 10^ο αιώνα προσφέροντας , ταυτόχρονα , αρχαιολογικές πληροφορίες και μαρτυρίες για τις επαρχίες της αυτοκρατορίας .

Ο Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος ήταν παθιασμένος συλλέκτης - όχι μόνο βιβλίων και χειρογράφων, αλλά και κάθε είδους έργων τέχνης. Κάτι επίσης σημαντικό για έναν άνθρωπο του αξιώματός του είναι ότι υπήρξε εξαιρετος ζωγράφος. Ήταν ο πιο γενναιόδωρος προστάτης συγγραφέων και λογίων, καλλιτεχνών και χειροτεχνών. Τέλος, υπήρξε ένας εξαιρετος Αυτοκράτορας: ένας ικανός, ευσυνείδητος και σκληρά εργαζόμενος ηγεμόνας, με ξεχωριστή ικανότητα στην επιλογή ανθρώπων που διόριζε σε στρατιωτικές, εκκλησιαστικές, πολιτικές και ακαδημαϊκές θέσεις. Έκανε πολλά για την ανάπτυξη της ανώτατης εκπαίδευσης και έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη λειτουργία της δικαιοσύνης.

Με την ανάρρησή του στο θρόνο συνέχισε την αγροτική πολιτική του Ρωμανού Α΄ (912- 948) με την άμεση απόδοση, χωρίς αποζημίωση, όλων των αγροτικών γαιών που είχαν αποκτήσει οι «ισχυροί». Έτσι, περί τα τέλη της βασιλείας του η κατάσταση των μικρογαιοκτημόνων χωρικών - που αποτελούσε βάση ολόκληρης της οικονομικής και στρατιωτικής ισχύος της αυτοκρατορίας βελτιώθηκε αρκετά. Το εμπόριο και η βιοτεχνία , σημαντικοί τομείς της μεσαιωνικής οικονομίας , γνώρισαν ιδιαίτερη άνθηση από τη βασιλεία του και μετά .

Αξιόλογη ήταν και η εξωτερική πολιτική του Πορφυρογέννητου , αφού επί βασιλείας του κατακτήθηκε από το βυζαντινό στρατό η πόλη Σαμόσατα , στις όχθες του Ευφράτη , και αναπτύχθηκαν σχέσεις με το γερμανό βασιλιά Όθωνα ανακόπτοντας έτσι τις επεκτατικές διαθέσεις του προς την Ανατολή .

Ο λόγιος αυτός αυτοκράτορας πέθανε σε ηλικία 54 ετών στις 9 Νοεμβρίου 959 χωρίς να προλάβει να ολοκληρώσει το έργο του.

(συνεχίζεται)
Χ. Στεργιούλης
Υποψήφιος διδάκτωρ
Βυζαντινής Φιλολογίας